

Ortaokullarda Demokrasi Eğitimi İçeriğine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılması *

¹Recep DÜNDAR, ²Özcan EKİCİ

¹Doç.Dr., İnönü Üniversitesi, recep.dundar@hotmail.com

²Dr., Dicle Üniversitesi, ozcan44@hotmail.com

Geliş Tarihi/Received: 13.12.2018

Kabul Tarihi/Accepted: 24.12.2018

e-Yayın/e-Printed:11.01.2019

DOI: <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.1914>

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Avusturya ve Türkiye'deki ortaokullarda demokrasi eğitimi içeriğinin öğretmen görüşleriyle yeterliliğini belirleyip, karşılaştırabilmektir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması temelli yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Diyarbakır il merkezinde yer alan ortaokullarda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile Viyana şehir merkezinde yer alan ortaokullarda görev yapan, toplam 100 Tarih ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada, çalışma grubunun seçilmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan Türkiye ve Avusturya'daki tarih ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokrasi eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla 5 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre Türkiye ve Avusturya'daki öğretmenlerinin demokrasi kavramına ilişkin algıları birbirinden farklı olsa da genelindeki algılarının "ifade özgürlüğü" ekseninde birleştiği tespit edilmiştir. Ayrıca Türkiye'de ortaokullarda yer alan öğretim programlarında demokrasi eğitimi temele alan kazanımların öğretmenler tarafından yetersiz bulunduğu, Avusturya'da ortaokullarda hazırlanıp uygulanan öğretim programlarında demokrasi eğitimi temele alan kazanımların öğretmenler tarafından yeterli bulunduğu belirlenmiştir. Avusturya'da ortaokullarda demokrasi eğitime yönelik kazanımların, değerlerin daha çok sosyal öğrenme kuramına dayalı olarak öğrenciye aktarılmaktadır. Türkiye'de demokrasi eğitime yönelik olarak öğrenciye aktarılması gereken nitelikleri aktarmada öğretmenlerin yeterlilik eksiklikleri olmasına rağmen Avusturya'da böyle bir durumun çok fazla olmadığı tespit edilmiştir. Türkiye'de demokrasi eğitiminin daha çok değerlere, Avusturya'da ise bilgiye yönelik olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Demokrasi Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi

Comparison Of Teachers' Views On The Content Of Democracy Education In Secondary Schools

ABSTRACT

The aim of this study is to compare the qualification of the content of democracy education in the secondary schools in Austria and in rapidly democratizing Turkey by determining the teachers' notions. The survey was carried out on the basis of case study of qualitative research designs. This study group of the research encompasses the social science teachers located in the centre of the Diyarbakır province with a total of 100 teachers of history and social science teachers serving in the secondary schools located in the centre of Vienna. In the research, criterion sampling from purposive sampling methods was used for selection of the study group. Semi-structured interview including five open-ended questions was applied for assessing the notions on democracy education of the history and social science teachers forming the study group in Turkey and in Austria. Although the perceptions of the democracy concept of teachers in Turkey and in Austria are different, it is identified that general perceptions are united around "freedom of speech". It is determined that acquisitions based on democracy education in the curriculums which are in the secondary schools in Turkey are disqualified by teachers, and acquisitions based on democracy education in the curriculums which are prepared and implemented in the secondary schools in Austria are found adequate by teachers. Acquisitions and values for democracy education in the secondary schools in Austria are transferred to the students mostly by basing on social learning theory. Though in Turkey teachers are lack of qualification about the democracy education intended to transfer attributes to the students, it is stated that there aren't many cases in Austria those like in Turkey. It was observed that the contents within curriculums prepared for democracy education in Turkey was not enough but in Austria the content was enough. It is defined that democracy education in Turkey is mostly oriented to the values;

* Bu çalışma ikinci yazarın İnönü Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinde yapmış olduğu yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

however, in Austria for the knowledge.

Keywords: Democracy, Democracy Education, Social Studies Education

1. GİRİŞ

Halk “demos” ve egemenlik “kratos” sözcüklerinden oluşan demokrasi kavramının tarihsel süreçte kullanımı Antik Atina’ya dayanmaktadır. Demokrasi kavramının kelime yapısından da anlaşıldığı gibi halkın kendi kendini yönetmesi veya halkın siyasal iktidarda egemen olması anlamına gelmektedir. Tarihsel süreçte demokrasi ilk başlarda sadece siyasal yönetimler için kullanılırken zaman içindeki değişim ile toplumsal yaşam ile bireysel tutum ve davranışlarında kapsamıştır (Dewey, 2010; Leser, 2011).

Demokrasi kavramı ile ilgili bir çok farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bu yapılan tanımlamaların bazılarında demokrasi bir yönetim şekli olarak diktatör rejimler yada monarşik krallıklar yerine halkın iktidar olup devletin halk tarafından yönetilmesi olarak (Başgil, 2006; Çam, 2002; Hobbes, 2007; Kışlalı, 1987; Saray, 1999; Tanilli, 1996; Weiss, 2010; Yıldırım, 2004) ifade edilirken; bazı tanımlamalarda demokrasi tüm toplum bireylerinin eşit olduğu, kişinin hak ve özgürlüklerinin anayasalar tarafından korunduğu, herkesin seçme ve seçilme hakkı olduğu ve insan haklarının ön planda olduğu siyasal rejimler (Beetham ve Boyle, 1998; Dağı ve Polat, 1999; Dahl, 2000; Eley, 2008; Gözübüyük, 2007; Uygun, 2003; Yılmaz, 2006) olarak belirtilmiştir. Demokrasi bir yönetim şekli olmakla birlikte aynı zamanda bireye özgürlükler ve haklar vererek toplumun diğer fertleri gibi eşit olma hakkı tanır. Demokrasi ile birey seçme ve seçilme hakkının olduğunu kavrar. Aynı zamanda demokrasi bireylerin eşit haklarının olmasından dolayı toplum içinde bir arada hoşgörü içinde yaşama olanağı sağlar.

Siyasal yönetimlerde bireye en fazla değeri demokrasi verir. Demokrasi kişileri din, dil, ırk ve cinsiyet ayrımı yapmadan özgür bir şekilde yaşamasını amaçlar (Duman, Karakaya & Yavuz, 2001; Kozaner, 2012). Aynı zamanda demokrasi bireyin toplum ve devlet ile olan ilişkilerini düzenleyerek bireyin haklarını korur (Üste, 2011). Fakat demokrasinin ortaya çıkışı birden bire olmayıp zaman içinde gelişerek toplumlara yerleşir. Bir toplumun demokratik olabilmesi için ise şu özelliklerinin olması gerekmektedir:

- Demokratik bir toplumda kişi hak ve hürriyetleri yasalar ile güvenceye alınmıştır,
- Toplum fertleri, bireysel ve siyasal hayatları ile ilgili tercih yapma hakkına sahiptirler,
- Sosyal ve siyasal süreçlerin tüm kısımlarında bireyler yer alabilirler,
- Demokratik seçimlerle gelmiş siyasal bir yönetimin en öneml vazifesi, yurttaşlarının ekonomik ve sosyal güvenliğini sağlamaya çalışmaktır,
- Siyasal süreçlerle seçilmiş olan temsilcilerin, yurttaşlara gerektiğinde hesap verebilmesi gerekir,
- Yurttaşlar bütün demokratik kurumlardan bilgi edinebilir ve bilgi paylaşabilir,
- Bütün yurttaşlar kendilerini özgürce ifade edebilme, bireysel olarak kendilerini geliştirme ve yaratıcılıklarını kullanabilme haklarına sahiptirler (Şişman, 2006).

Demokrasinin toplum içinde benimsenmesinin en önemli yolu eğitimidir. Demokrasi eğitimi ile öğrencilere demokrasi düşüncesi kazandırılmaktadır. Demokrasi eğitimi, insan hak ve özgürlüklerinin, demokrasinin temel ilkeleri ve kurallarının eğitim programlarında örtük veya açık bir şekilde verilmesi ile öğrencilerin demokrasi ile ilgili kazanımlara sahip olmasını hedefler (Hotaman, 2010; Kozaner, 2012). Bu hedef doğrultusunda demokrasi eğitimi ile öğrencilerde, düşünebilme ve düşündüklerini özgürce dile getirebilme becerisi geliştirilmesi sağlanır. Ayrıca öğrencilerin kendi düşüncelerini farklı görüşlere saygı duyarak düzgün ve özlü bir şekilde ifade edebilmesi demokrasi eğitimiyle gerçekleşir (Yeşil, 2003).

Bir toplumda demokrasi bilincinin oluşabilmesi, demokrasi eğitimi içerikli konuların eğitim programlarında daha çok yer verilmesi ile mümkündür. Bu yüzden demokrasi eğitimi içerikli konular toplumun ve öğrencilerin ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmalı ve tüm eğitim sürecine serpiştirilerek öğrenciye kazandırılması sağlanmalıdır. Aynı zamanda demokrasi eğitimine yönelik içerik ve kazanımlar belirlenirken

farklı demokratik ülkelerdeki demokrasi eğitimine yönelik program ve uygulamaların dikkate alınması, hem farklı bir bakış açısı ve hemde demokrasi bilinci kazandırmada en iyi eğitimi sunmada başarılı olabilir. Bu nedenle farklı ülkelere ait eğitim programlarında yer alan demokrasi eğitimi kazanım ve içeriklerini incelemek ülkemizin sahip olduğu demokrasi eğitiminin güncellenmesine olanak sağlar. Bu araştırma ile Avusturya ve Türkiye'deki ortaokullarda eğitim programlarında yer alan demokrasi eğitimi içeriklerinin benzerlik ve farklılıkları öğretmen görüşleriyle belirlenerek yeterliliğinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- ✓ Avusturya ve Türkiye'deki öğretmenler demokrasi eğitimini nasıl tanımlamaktadırlar?
- ✓ Avusturya ve Türkiye'deki öğretmenlere göre, demokrasi eğitimine yönelik olarak ortaokul kademesi için hazırlanan programlarda yer verilen kazanımlar yeterli midir?
- ✓ Avusturya ve Türkiye'deki öğretmenlere göre, ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içerik kapsamı yeterli midir?
- ✓ Avusturya ve Türkiye'deki öğretmenlere göre, ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğin aktarımında öğretim ilkelerine, (bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora, basitten karmaşığa, yakından uzağa ilkeleri gibi) uyulmakta mıdır?
- ✓ Avusturya ve Türkiye'deki öğretmenlere göre, demokrasi eğitimi kapsamında ortaokul kademesinde işlenen konular bilgi veya değer kazandırmaktan hangisine yöneliktir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması temelli şekillenmiştir. Durum çalışmalarında, bir durum ile ilgili etkili olan tüm faktörler (kişiler, olaylar, ortam, süreçler v.b) bütüncül bir yaklaşımla araştırılarak, etkenlerin durumu nasıl etkilediklerini ve bu durumdan nasıl etkilenmiş oldukları derinlemesine incelenir (Hancock, 1998; Yıldırım & Şimşek, 2008).

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Diyarbakır il merkezinde yer alan ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ile Viyana şehir merkezinde yer alan ortaokullarda görev yapan 100 tarih ve sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada, çalışma grubunun seçilmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcı öğretmenlere ilişkin demografik özellikler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı öğretmenlere ilişkin bilgiler

Demografik Özellikler	Çalışma Grubu Türkiye		Çalışma Grubu Avusturya		
	N	%	N	%	
Cinsiyet	Kadın	20	40	28	56
	Erkek	30	60	22	44
Yaş	30 ve altı	7	14	5	10
	31-41 arası	21	42	23	46
	41 ve üstü	22	44	22	44
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	7	14	7	14
	6-10 yıl	13	26	10	20
	11-15 yıl	20	40	23	46
	16 ve üstü	10	20	10	20
Eğitim Düzeyi	Önlisans	-	-	15	30
	Lisans	32	64	29	58
	Lisansüstü	18	36	6	12

Türkiye'deki katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin Tablo 1'e bakıldığında çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin %40'ını kadınların ve %60'ını ise erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Demografik özelliklerde, öğretmenlerin yaşına bakıldığında %14'ü 30 ve otuzun altı, %42'si 31-41 arası ve %44'ü ise 41 ve üstü yaşta bulunmaktadır. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bakıldığında %14'ü 1-5 yıl, %26'sı 6-10 yıl,

%40'ı 11-15 yıl, %20'si ise 16 ve üstü yıla sahip olduklarını belirtmişlerdir. Eğitim düzeyi olarak öğretmenlerin %64'ü lisans ve %36'sı ise lisansüstü eğitim aldıklarını ifade etmektedir..

Avusturyadaki katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin Tablo 1'e bakıldığında çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin %56'sını kadınlar ve %44'ünü ise erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Demografik özelliklerde, öğretmenlerin yaşına bakıldığında %10'u 30 ve otuzun altı, %46'sı 31-41 arası ve %44'ü ise 41 ve üstü yaşta bulunmaktadır. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bakıldığında %14'ü 1-5 yıl, %20'si 6-10 yıl, %46'sı 11-15 yıl, %20'si ise 16 ve üstü yıla sahip olduklarını belirtmişlerdir. Eğitim düzeyi olarak öğretmenlerin %30'u önlisans, %58'i lisans ve %12'si ise lisansüstü eğitim aldıklarını ifade etmektedir (Avusturya'da ön lisans kastedilen ilk ve ortaöğretim I. devre öğretmenlerinin bir Öğretmen Eğitim Kolejinde 3 yıllık bir eğitim almış olmalarıdır).

2.3. Veri Toplama Aracı

Türkiye ve Avusturya'daki tarih ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokrasi eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla beş açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. (görüşme sorularının araştırmacının amacına uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla alan uzmanı dört akademisyen ve bir sosyal bilgiler öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Böylelikle görüşme soruların kapsam geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Daha sonra araştırmacı tarafından oluşturulan beş açık uçlu soru(nun), anlaşılabilirliğinin tespiti için sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri alınmış gerekli düzeltmeler yapılarak görüşme formuna son şekli verilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmada katılımcı öğretmenlerin demokrasi eğitimine ilişkin görüşlerini almak için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen verilerle içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin bazı ifadelerine yer verilmiş ve ifadelerde yer alan temel noktalar; yüzde, frekans değerleri göz önüne alınarak incelenmiştir. İçerik analizi sürecinde, tümevarımcı bir anlayış ile öğretmenlerin görüşleri değerlendirilmiş olup alt kodlardan temalara ulaşılmıştır. Öncelikli olarak tüm kodlamalar aralıksız bir biçimde tamamlandıktan sonra temalara ulaşma sürecinde ise iki hafta sonra görüşler ve kodlamalar yeniden yapıp (kontrol edilip) önceden bulunan kodların uyusup uyuşmadığı kontrol edilmiş ve böylece nitel verilerin güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Kodlama sürecinde Türkiye'deki katılımcılar için ' T ' Avusturya' daki katılımcılar için ise ' A ' harfi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, toplanan verilerin çözümlenmesi sonucu elde edilen bulgular ve bu bulgular doğrultusunda yapılan yorumlar bulunmaktadır. Bulgular kısmında ise toplanan bu veriler bütüncül bir biçimde ele alınmıştır. Bulgular ve yorumlar beş ana başlık altında verilmiştir.

3.1. Demokrasi Eğitiminin Tanıma ilişkili elde edilen bulgular

Avusturya ve Türkiye'deki katılımcı öğretmenlere demokrasi eğitiminin tanımına ilişkin "Demokrasi eğitimi denilince ne anlıyorsunuz?" sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin öğretmenler tarafından vermiş olan yanıtlar sonucunda elde edilmiş olan verilerin frekans ve yüzde değerleri tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcı Öğretmenlerin Demokrasi Kavramına İlişkin Görüşleri

1.TEMA: Demokrasi eğitiminin tanımı					
Türkiye Alt Temalar	f	%	Avusturya Alt Temalar	f	%
G.1Bireysel ifade özgürlüğü	6	12	G.1Bireyin kendi kendisini yönetme yetkisine sahip olması	6	12
G.2Eşitsel düzeyde eğitim	4	8	G.2Bireysel farklılıklara saygı	4	8
G.3 Kurallara saygılı anlayış	4	8	G.3 Kurallara saygılı anlayış	4	8
G.4 Özgürlükçü anlayış	8	16	G.4 Özgürlükçü anlayış	8	16
G.5 İnsan haklarına saygı	8	16	G.5 İnsan haklarına saygı	10	20
G.6 İfade özgürlüğü	12	24	G.6 İfade özgürlüğü	18	36
G.7 Toplumsal yaşama uyum	6	12			
G.8 Yönetimde özgürlük	2	4			
Toplam	50	100	Toplam	50	100

Türkiye ve Avusturya'daki katılımcı öğretmenlerin "Demokrasi eğitimi denilince ne anlıyorsunuz?" şeklindeki soruya birbirinden farklı yanıtlar verdikleri Tablo 2'de görülmektedir. Türkiye'deki öğretmenlerin bu soruya birbirinden farklı yanıtlar verdiği görülse de sayısal olarak öğretmenlerin büyük bir kısmının üzerinde birleştikleri alt temanın %24 ile "ifade özgürlüğü" olduğu gözlemlenmektedir. Daha sonra katılımcılar %16 ile "Özgürlük anlayışı" ve "İnsan haklarına saygı" alt temalarında birleştikleri görülmektedir. Avusturya'daki katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar ise birbirinden farklı olsada, öğretmenlerin büyük bir kısmının % 36 ile "ifade özgürlüğü" alt temasında ve % 20 ile "İnsan haklarına saygı" alt temasında birleştikleri görülmektedir.

Türkiye ve Avusturyadaki katılımcı öğretmenlerin "Demokrasi eğitimi denilince ne anlıyorsunuz?" şeklindeki soruya ilişkin vermiş oldukları cevaplardan, bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

"Bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak demokrasi kelimesinin bende çağrışım uyandırdığı yelpazenin sınırlarını çizmem mümkün değildir. Ancak bu yelpaze içerisinde demokrasinin bende çağrışım uyandırdığı en önemli ifade, özgür bir ortamda yaşama dayalı olarak bireyin özgür benliğini oluşturmasıdır." (G.4 T)

"51 yaşında olan bir öğretmen olarak, benim demokrasiden anladığım ile ülkemizdeki demokrasiden anlamam gereken noktanın yıllarca farklı olduğunu gördüm. Demokrasi kişinin istediğini, istediği yerde, istediği şekilde, hiçbir baskı altında kalmadan bence söyleyebilmesidir."(G.1 T)

"Demokrasi kelimesi, bana göre her kişinin öz benine göre şekillenir. Bundan dolayı demokrasi bireyin öncelikle kendisini tanıması, kendisine karşı gösterdiği değerdir. Kendisine değer veren birey toplum içerisinde yer alan insan olgusuna da saygı gösterir. Bireyin rengi, dili, dini ve ırkı ne olursa olsun bu saygı kavramı değişmemelidir."(G.2 A)

Öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında demokrasi eğitimi için tek bir tanımın olmadığı görülmektedir. Öğretmenler demokrasi eğitimini genel olarak ifade özgürlüğü, insan haklarına saygı ve özgürlük anlayışı olarak belirtmişlerdir.

3.2. Demokrasi eğitimine yönelik olarak ortaokul kademesi için hazırlanan programlarda yer verilen kazanımlara İlişkin bulgular

Avusturya ve Türkiye'deki katılımcı öğretmenlere ortaokul kademesi için hazırlanan programlarda yer verilen kazanımlara ilişkin "Demokrasi eğitimine yönelik olarak ortaokul kademesi için hazırlanan programlarda yer verilen kazanımları yeterli buluyor musunuz? Neden?" sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin öğretmenler tarafından vermiş olan yanıtlar sonucunda elde edilmiş olan verilerin frekans ve yüzde değerleri tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Ortaokul kademesi için hazırlanan programlarda yer verilen kazanımlara ilişkin görüşler

2.TEMA: Demokrasi eğitimine yönelik olarak ortaokul kademesi için hazırlanan programlarda yer verilen kazanımlar				
		Alt Temalar	f	%
Türkiye	Evet	G.1 Demokratik değerlerin model yoluyla öğrenilmesi	2	4
		G.2 Öğretmenlerin uygulamadaki yetersizlikleri	2	4
		G.3 Öğrenciyi teorik olarak bilgiye boğmama	3	6
		G.4 Diğer disiplinlerde de bu kazanımlara yer verilmesi	3	6
	Hayır	G.5 Hazır bulunuşluk eksikliği	6	12
		G.6 Tek tip düşünceye dayalı eğitim	10	20
		G.7 Somutlaştırma eksikliği	7	14
		G.8 Teorik olarak sadece yeterlilik	8	16
		G.9 Öğrenci düzeyine uygun olmaması	9	18
Toplam			50	100
Avusturya	Evet	G.1 Demokratik değerlerin gözlem yoluyla öğrenilmesi	22	44
		G.2 Öğretmenlerin alan yeterlilikleri yetersizlikleri	2	4
		G.3 Öğrenciyi teorik olarak bilgiye boğmama	16	32
	Hayır	G.4 Tek tip birey	3	6
		G.5 Somutlaştırma eksikliği	7	14
Toplam			50	100

Tablo 3' e bakıldığında Türkiye ve Avusturya'daki katılımcı öğretmenlerin "Demokrasi eğitimine yönelik olarak ortaokul kademesi için hazırlanan programlarda yer verilen kazanımları yeterli buluyor musunuz? Neden?" şeklindeki soruya birbirinden farklı yanıtlar verdikleri görülmektedir. Türkiye'deki öğretmenlerin büyük bir kısmının yeterli bulmadığı ve %20 ile "Tek tip düşünceye dayalı eğitim" alt temasında birleştikleri görülmektedir. Avusturya'daki katılımcıların ise büyük bir kısmının yeterli bulduğu ve %44 ile "Demokratik değerlerin gözlem yoluyla öğrenilmesi" alt temasında birleştikleri görülmektedir.

Türkiye ve Avusturyadaki öğretmenlerin "Demokrasi eğitimine yönelik olarak ortaokul kademesi için hazırlanan programlarda yer verilen kazanımları yeterli buluyor musunuz? Neden?" şeklindeki soruya ilişkin vermiş oldukları cevaplarından, bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

"Ortaokul kademesinde yer alan programlarda demokrasi eğitimine yönelik kazanımları nicelik olarak yeterli olduğu görülse de aslında yetersizdir. Çünkü ortaokul programlarında yer alan kazanımların bu kademe de yer alan öğrencilerin seviyesine uygun olmadığı düşüncesindeyim."(G.9 T)

"Ortaokul kademesi için hazırlanan programlarda demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen kazanımları yeterli buluyorum. Demokratik değerlerin bana göre teorik etkinliklerden ziyade öğrenciye demokratik değerleri içeren davranışların model olarak sergilenmesi ile kazandırılacağı düşüncesindeyim."(G.1 T)

"Ben bir tarih ve sosyal bilgiler öğretmeniyim, ama ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine ilişkin ayrı bir disiplin programı ülkemizde göremiyorum. Ancak konu ile ilgili diğer disiplinlerde verilen kazanımları yeterli buluyorum. Çünkü bu konuda öğrenciyi fazla bilgiye boğmak yerine öğrenciye herhangi bir olay karşısında anti demokratik ve demokratik bir davranışın sonuçları uygulama yoluyla kazandırılması konuyu öğrenmede etkililiği arttıracığını düşünüyorum."(G.1 A)

"Ortaokul kademesi için hazırlanan programlara baktığımda demokrasi eğitimine yönelik olarak kazanımların uygulama basamağını da kapsadığı programlarda görülmektedir. Ancak bu basamağa yönelik olarak yapılacak etkinlikler öğretmenin mesleki yeterliliği ve okulun sunduğu olanaklara bağlı olduğundan somutlaştırma anlamında bir takım sıkıntılar yaşanmaktadır. Ben bundan dolayı yetersiz buluyorum."(G.5 A)

Türkiyedeki öğretmenlerin ortaokul kademesi için hazırlanan programlarda yer verilen kazanımları yeterli bulmadıkları ve kazanımlarda sonutlaştırmanın eksikliğinin olduğu ve tip düşünceye dayalı eğitime yönelik olduğu belirtilmiştir. Avusturya'daki öğretmenler ise kazanımları genel olarak yeterli buldukları ve bu kazanımlar ile ilgili demokratik değerlerin gözlem yoluyla öğrenilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

3.3. Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğe ilişkin bulgular.

Avusturya ve Türkiye'deki katılımcı öğretmenlere ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğe ilişkin "Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriği kapsam olarak yeterli buluyor musunuz? Neden?" sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin öğretmenler tarafından verilmiş olan yanıtlar sonucunda elde edilmiş olan verilerin frekans ve yüzde değerleri tablo 4'de verilmiştir:

Tablo 4. Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğe ilişkin Görüşler

3.TEMA: Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriği kapsam olarak yeterliliği				
		Alt Temalar	f	%
Türkiye	Evet	G.1 Birbirinden farklı birden çok konunun yer alması	4	8
		G.2 Öğrenme çeşitliliğindeki zorunluluk	6	12
		G.3 Konunun uygulama alanı eksikliği	16	32
	Hayır	G.4 Teorik olarak yeterli olup uygulama alanı bakımından eksik olması	16	32
		G.5 Konunun gerçek yaşamla ilişkilendirilme eksikliği	8	16
Toplam			50	100
<hr/>				
		Alt Temalar	f	%
Avusturya	Evet	G.1 Birbirinden farklı birden çok konunun yer alması	8	16
		G.2 Farklı öğrenme alanlarının sağladığı katkı	20	40
		G.3 Konunun uygulama alanı eksikliği	16	32
	Hayır	G.4 Davranışa dönüşüm eksikliği	2	4
		G.5 Uygulanabilirlik eksikliği	4	8
Toplam			50	100

Türkiye ve Avusturya'daki katılımcı öğretmenlerin "Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriği kapsam olarak yeterli buluyor musunuz? Neden?" şeklindeki soruya birbirinden farklı yanıtlar verdikleri Tablo 4'de görülmektedir. Türkiye'deki öğretmenlerin bu soruya birbirinden farklı yanıtlar verdiği görülse de istatistiksel olarak öğretmenlerin büyük bir kısmının yeterli buldukları ve %32 ile "Konunun uygulama alanı eksikliği" alt temasında birleştikleri görülmektedir.. Avusturya'daki katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar ise birbirinden farklı olsada, öğretmenlerin büyük bir kısmının yeterli buldukları ve % 40 ile "Farklı öğrenme alanlarının sağladığı katkı" alt temasında birleşmişlerdir.

Türkiye ve Avusturyadaki öğretmenlerin "Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriği kapsam olarak yeterli buluyor musunuz? Neden?" şeklindeki soruya ilişkin vermiş oldukları cevaplardan, bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

"Demokrasi eğitimine ilişkin ortaokul programların yer verilen içeriği 15 yıllık bir öğretmen olarak yeterli buluyorum. Çünkü bu programlarda sadece demokrasi eğitimine ilişkin içeriğin olamayacağından dolayı yeterli buluyorum. Ortaokul kademesinde alan seçimi öncesi kademe olduğundan dolayı temel derslere yönelik bütün içeriği de kapsamaması gerekliliği unutulmamalıdır."(G.1 T)

"Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimi dışında birbirinden farklı disiplinlere ait kazanımlar yer aldığından dolayı bence demokrasi eğitiminin programlarda yer alan kazanımlarını yeterli buluyorum. Bu programlarda da birbirinden farklı disiplinlere ait kazanımların yer almasını öğrenciler için bir ihtiyaç olarak görüyorum."(G.1 A)

Türkiye'deki katılımcılardan demokrasi eğitimi içeriğini yeterli bulan çalışma grubu öğretmen görüşüne göre, içerik temel derslere yönelik olarak bütün içeriği kapsamaması gerekirken; Demokrasi eğitimi içeriğini yetersiz bulan çalışma grubu öğretmen görüşüne göre, içerik sadece bilgi basamağına yönelik değil, uygulama basamağına yönelik becerileri de kapsadığı takdirde yeterli olacağı belirtilmiştir. Avusturya'daki katılımcı öğretmen görüşlerine göre, farklı disiplinlere ait kazanımlar yer aldığından ve teorik olarak içerik yeterli görülürken; Demokrasi eğitimi içeriğini yetersiz bulan çalışma grubu öğretmen görüşüne göre, içeriğin öğrenci davranışları üzerinde değişikliğe yol açmadığından yetersizdir.

3.4. Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğin aktarımına ilişkin bulgular

Avusturya ve Türkiye'deki katılımcı öğretmenlere ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğin aktarımına ilişkin "Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğin aktarımında öğretim ilkelerine, (bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora, basitten karmaşığa, yakından uzağa ilkeleri gibi) uyulmakta mıdır? Neden?" sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin öğretmenler tarafından verilmiş olan yanıtlar sonucunda elde edilmiş olan verilerin frekans ve yüzde değerleri tablo 5'de verilmiştir:

Tablo 5. Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğin aktarımına ilişkin görüşler

4.TEMA: Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğin aktarımı				
		Alt Temalar	f	%
Türkiye	Evet	G.1 Bilginin daha kolay anlamlandırılması	12	24
		G.2 Modüler öğrenmeyi sağlama	11	22
		G.3 Öğrenmede birikimli olarak ilerleme	13	26
		G.4 Öğrencinin derse katılımını sağlama	9	18
	Hayır	G.5 Ders süresinin yeterli olmaması	5	10
Toplam			50	100
		Alt Temalar	f	%
Avusturya	Evet	G.1 Anlamlı öğrenme	9	18
		G.2 Küçük adımlar	13	26
		G.3 Aktif katılım	20	40
	Hayır	G.4 Bireysel farklılıklar	5	10
		G.5 Materyal kullanma yeterliliğinin eksikliği	3	6
Toplam			50	100

Tablo 5'e bakıldığında Türkiye ve Avusturya'daki katılımcı öğretmenlerin "Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğin aktarımında öğretim ilkelerine, (bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora, basitten karmaşığa, yakından uzağa ilkeleri gibi) uyulmakta mıdır? Neden?" şeklindeki soruya birbirinden farklı yanıtlar verdikleri görülmektedir. Türkiye'deki öğretmenlerin büyük bir kısmının evet dediği ve %26 ile "Öğrenmede birikimli olarak ilerleme" alt temasında birleştikleri görülmektedir. Avusturya'daki katılımcı öğretmenlerinde büyük bir kısmının evet dediği ve %40 ile "Aktif katılım" alt temasında birleştikleri görülmektedir.

Türkiye ve Avusturyadaki öğretmenlerin "Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğin aktarımında öğretim ilkelerine, (bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora, basitten karmaşığa, yakından uzağa ilkeleri gibi) uyulmakta mıdır? Neden?" şeklindeki soruya ilişkin vermiş oldukları cevaplardan, bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

"Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğin aktarımında öğretim ilkelerine uyulması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü öğrencinin seviyesine uygun olarak, öğrencinin hazırbulunuşluğu dikkate alınarak bu ilkelere göre ders anlatılırsa öğrencinin derse katılımı artacaktır."(G.4 T)

"Yıllardır ders anlatan bir öğretmen olarak, ben sadece demokrasi içeriğine ait konularda değil bütün konularda öğretim ilkelerine uyularak ders anlatılmayacağı kanısındayım. Çünkü öğretmenin bunu uygulaması için ekstra ders süresine ihtiyacı olacağını düşünüyorum."(G.5 T)

"Demokrasi eğitimine yönelik içeriğin aktarımında öğretim ilkelerine uyulduğunda öğrencinin öğrenme güdüsünün artması ile birlikte derse katılımı da artacaktır. Bu durumda öğrenci merkezli çok katımlı bir öğrenme ortamının oluşmasını sağlayacaktır."(G.3 A)

"Öğretim ilkelerini niçin uygulamalıyız? Sorusunun bana göre tek cevabı vardır, o da öğrencinin öğrenmesini en hızlı en anlamlı ve kalıcı şekilde sağlamaktır. Ancak burada her zaman her sınıfta yer alan öğrencilerin konu ile ilgili ön

koşul öğrenmeleri birbirinden farklı olduğundan dolayı bu ilkelerin uygulanmasına ben bir öğretmen olarak karşıyım.”(G.4 A)

Türkiye’deki öğretmenler, ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğin aktarımında öğretim ilkelerine uyulması gerektiğini, böylece öğrenci seviyesine uygun ve hazır bulunduğu dikkate alınarak ders işlendiğinde, öğrencinin konuyu anlaması ve kalıcı olmasında etkili olabileceği ifade etmişlerdir. Avusturya’daki öğretmenlerde ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğin aktarımında öğretim ilkelerine uyulması gerektiğini ifade edip bir konu tam öğretilmeden diğerine geçilmemesi gerektiğini ve öğrenciyeye görelilik ilkesine dikkate alınarak çok katımlı bir öğrenme ortamının oluşması gerektiği belirtilmiştir.

3.4. Avusturya’daki Çalışma Grubu Öğretmenlerinin Demokrasi Eğitiminde Yer Verilen İçeriğin Amacına İlişkin Bulgular

Avusturya ve Türkiye’deki katılımcı öğretmenlere ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğin amacına ilişkin “*Demokrasi eğitimi kapsamında ortaokul kademesinde işlenen konuların değerlere mi yoksa bilgiye dönük olması ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Niçin?*” sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin öğretmenler tarafından verilmiş olan yanıtlar sonucunda elde edilmiş olan verilerin frekans ve yüzde değerleri tablo 6’da verilmiştir:

Tablo 6. Demokrasi eğitiminde yer verilen içeriğin amacına ilişkin görüşler

5.TEMA: Demokrasi eğitimi kapsamında ortaokul kademesinde işlenen konuların değerlere ve bilgiye dönük olması				
		Alt Temalar	f	%
Türkiye	Değer temellidir	G.1 Programda yer alan işlevsellik ve hayatilik ilkesi	26	52
		G.2 Bireyin kendini gerçekleştirme çabası	19	38
	Bilgi temellidir	G.3 Programda yer alan kazanımların bilgi basamağına yönelik olarak hazırlanması	5	10
		Toplam	50	100
<hr/>				
		Alt Temalar	f	%
Avusturya	Değer temellidir	G.1 Bireyin kendini gerçekleştirme çabası	4	8
		G.2 Kazanımların bilgi basamağına yönelik olması	26	52
	Bilgi temellidir	G.3 Konunun somut olması	20	40
		Toplam	50	100

Türkiye ve Avusturya’daki katılımcı öğretmenlerin “*Demokrasi eğitimi kapsamında ortaokul kademesinde işlenen konuların değerlere mi yoksa bilgiye dönük olması ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Niçin?*” şeklindeki soruya birbirinden farklı yanıtlar verdikleri Tablo 6’da görülmektedir. Türkiye’deki öğretmenlerin bu soruya birbirinden farklı yanıtlar verdiği görülse de katılımcıların büyük bir kısmının %52 ile “Programda yer alan işlevsellik ve hayatilik ilkesi” alt temasında birleştikleri görülmektedir. Avusturya’daki öğretmenlerin vermiş oldukları yanıtlarda birbirinden farklı olsada, öğretmenlerin büyük bir kısmının yeterli buldukları ve % 52 ile “Kazanımların bilgi basamağına yönelik olması” alt temasında birleşmişlerdir.

Türkiye ve Avusturyadaki öğretmenlerin “*Demokrasi eğitimi kapsamında ortaokul kademesinde işlenen konuların değerlere mi yoksa bilgiye dönük olması ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Niçin?*” şeklindeki soruya ilişkin vermiş oldukları cevaplardan, bazılarının görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Demokrasi eğitimine ilişkin ortaokul kademelerinde yer alan programlarda bana göre bireylere daha çok konu ile ilgili bilgiyi ezberletmekten ziyade, öğrenciyeye anlatılan konu ile ilgili becerileri öğrencinin hayatının her safhasında kullanarak bu becerileri içselleştirerek benimsemesidir.”(G.1 T)

“Bireyin demokrasi eğitimine yönelik olarak edindiği değerleri kullanarak kişiliğine şekil vererek, bireyin hayatı boyunca kendini gerçekleştirme süreci aşamasında toplumda saygın bir birey olma çabası içerisine girdiğinden programların değer temelli olduğunu düşünüyorum.”(G.2 T)

“Bizim ülkemizde demokrasi eğitimi ile ilgili bireye kazandırılmak istenen öğelerin bu eğitimin kapsamında olan değerler olduğunu düşünüyorum. Çünkü birey bu değerler sayesinde topluma kendisini kabullendirme mücadelesinde galip gelmesine katkı sağlayacaktır.”(G.1 A)

“Ortaokul kademesinde yer alan programlarda, demokrasi eğitimi için hazırlanan kazanımlara bakıldığında bu kazanımların bloomun bilişsel hedef taksonomisinin bilgi basamağının ağır bastığı görülmektedir. Ancak ben buna bakarak fikrimi açıklamayacağım. Ben kişisel olarak herhangi bir konu ile ilgili olarak gerekli bilgi öğrenilmeden bu bilgiye dayalı değerlerin kazanılamayacağı düşüncesindeyim.”(G.2 A)

Türkiye’deki öğretmenlerin ortaokullardaki demokrasi eğitimi konularını değer temelli olarak değerlendiren görüşlerine göre; birey, konular ile ilgili becerileri hayatının her safhasında kullanılabileceği ve toplumda saygı görebileceği olarak değerlendirilirken, bilgi temelli olarak değerlendiren görüş; bütün programların amacının sadece bilgi vermek olarak belirtilmiştir. Avusturya’daki öğretmenlerin ise ortaokullardaki demokrasi eğitimi konularını değer temelli olarak değerlendiren öğretmen görüşüne göre; bireye kazandırılmak istenen öğeler, bireyin topluma kendisini kabullendirmesi için gerekli olan, eğitim kapsamındaki değerlerdir. Bilgi temelli olarak değerlendiren görüş; bir bilgi öğrenilmeden, bu bilgiye dayalı öğrenmenin gerçekleşmeyeceği olarak ifade edilmiştir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

4.1. Demokrasi eğitiminin tanımına ilişkin tartışma ve sonuç

Avusturya ve Türkiye’deki katılımcıların demokrasi kavramının tanımına ilişkin algılarının farklı olduğu belirlenmiştir. Avusturyadaki katılımcılar demokrasi eğitimini %36 “İfade özgürlüğü”, % 20 “İnsan haklarına saygı”, % 16“Özgürlükçü anlayış”, %12 “Bireyin kendi kendisini yönetme yetkisine sahip olması”, %8 “Kurallara saygılı anlayış”, %8 “Bireysel farklılıklara saygı” olarak görürken; Türkiye’deki katılımcıların ise %24 “İfade özgürlüğü”, % 16 “İnsan haklarına saygı”, % 16“Özgürlükçü anlayış”, %12 “Toplumsal yaşama uyum”, % 12 “Bireysel ifade özgürlüğü”, %8 “Kurallara saygılı anlayış”, %8 “Eşitsel düzeyde eğitim”, %4 “Yönetimde özgürlük” olarak gördükleri sonucuna ulaşmıştır.

Her iki ülke katılımcılarının demokrasiyi farklı tanımlamalarına rağmen genel olarak “İfade özgürlüğü, İnsan haklarına saygı, Özgürlükçü anlayış ve Kurallara saygılı anlayışı” temalarında öğretmenlerin birleştikleri sonucuna ulaşmıştır. Bireylerin demokratik bir yaşama sahip olmaları, onların öncelikli olarak düşüncelerini özgürce ifade etmelerine bağlıdır. Ayrıca birey demokratik bir toplumda eşit haklara sahip olduğundan, tüm bireyler gibi özgürdür (Aktaş, 2015; Ersöz & Duruhan 2015; Hotaman, 2010; Okutan, 2010; Öztaşkın & İçen, 2015; Saracaloğlu, Uça, Baydilek & Coşkun, 2013; Şimşek, 2011). Birey sahip olduğu eşit haklar ile farklı kişi ve düşüncelere de saygı duymalı ve farklılıkların olabileceğini kabul etmelidir. Aynı zamanda bireyler sahip olduğu demokratik haklar ile yönetimde seçme ve seçilme hakkına sahip olurlar (Linde & Ekman, 2003; Öztaşkın & İçen, 2015; Slev, 2014; Şimşek, 2011; Yeşil, 2004). Bununla birlikte kişi haklarının korunması için tüm toplum demokasi çeşevesinde belirlenmiş kurallara uymak zorundadır.

4.2. Demokrasi eğitime yönelik olarak ortaokul kademesi için hazırlanan programlarda yer verilen kazanımları yeterliliğine ilişkin tartışma ve sonuç

Demokrasi eğitimine ilişkin ortaokullar için hazırlanan programda yer alan kazanımların yeterliliğine yönelik olarak elde edilen sonuçlara bakıldığında: Türkiye’deki öğretmenlerin ortaokullarda demokrasi eğitimine yönelik olarak hazırlanan kazanımları yetersiz buldukları belirlenmiştir. Çünkü demokrasi eğitimine yönelik kazanımların farklı düşünceleri kapsayacak şekilde oluşturulmayıp tek tip düşünceye göre oluşturulduklarını Türkiye ‘deki katılımcılar belirtmişlerdir. Bireylerin demokrasi bilincine sahip olabilmesi için tek tip düşünceye sahip öğrenciler yetiştirmek yerine eleştirel düşünebilen, hoşgörüyü açık,sorgulayıcı, haklarını bilen, problemlere karşı duyarlı, ürtken ve adil olan bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmelidir (Şişman, Güleş & Dönmez, 2010; Oğuz, 2011). Ayrıca belirlenen bu kazanımların öğrenci ihtiyaçlarına ve öğrenci seviyesine göre hazırlanmadığı öğretmenler tarafından belirtilmiştir. tespit edilmiştir. Demokrasi eğitimine ilişkin kazanımlar hazırlanırken görelilik ilkesi ve işlevsellik ilkeleri dikkate alınarak hazırlanmalıdır (Er, Ünal & Özmen, 2013). Bununla birlikte demokrasi içerikli kazanımlar erken yaştan itibaren öğrenciye kazandırıldığında, öğrenciler öğrendiklerini pekiştirerek kavrayacak ve yeni öğrenmeler için hazırbulunmuşlukları yeterli olacaktır.

Avusturya'daki öğretmenlerin ise ortaokullar için belirlenmiş demokrasi içerikli kazanımları yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamandan katılımcılar bu kazanımların sosyal öğrenme kuramına uygun (Bayrakçı,2007) rol-model ve gözlemler yoluyla öğrenciye aktarılabildiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin demokrasiyi en iyi şekilde öğrenmeleri aynı zamanda okul ve sosyal çevrelerinde (Okul yöneticileri, öğretmenler, diğer yetişkin bireyler) bireylerin demokratik tutum ve davranışlar sergilemesiyle mümkün olabilir (Ersöz& Duruhan, 2015; Gürel, 2014; Oğuz, 2011)

4.3. Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriği kapsam olarak yeterliliğine ilişkin tartışma ve sonuç

Demokrasi eğitimine yönelik olarak hazırlanmış olan programlar içerik olarak Türkiye'deki katılımcılar ağırlıklı olarak “konuların uygulama alanı eksikliği” olduğundan yetersiz olduğu; Avusturya'daki öğretmenlerin ise içeriğin “Farklı öğrenme alanlarının sağladığı katkı” ve “Birbirinden farklı birden çok konunun yer almasından” ötürü yeterli buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Demokrasi eğitimine yönelik olarak hazırlanan içeriğin uygulanabilir olması, öğrenciye aktarım açısından önemlidir (Yeşil, 2004). İçeriğin farklı konulardan oluşması öğrencinin demokrasiyi tam olarak kavramasının sağlayacaktır. Ayrıca içeriğin uygulamaya dönüşmesi öğrencide istenilen davranışların kalıcılığını sağlayacaktır.

4.4. Ortaokul kademesinde demokrasi eğitimine yönelik olarak verilen içeriğin aktarımına ilişkin tartışma ve sonuç

Avusturya ve Türkiye'deki öğretmenlerin Demokrasi eğitimine yönelik içeriğin öğrenciye aktarımında hem ülkemizde hem de Avusturya'da aşamalılık ilkelerine uyulması gerekliliğine sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar bilgi aktarımında bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora, basitten karmaşığa, yakından uzağa ilkelerinin dikkate alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Türkiye'deki öğretmenler demokrasi eğitimi içeriğinin aktarımında öğretim ilkelerinin benimsemesi gerektiğini ifade etmiş ve katılımcılar ağırlıklı olarak “Öğrenmede birikimli olarak ilerleme” temasında birleşmişlerdir. Avusturya'daki katılımcıların ise ağırlıklı olarak öğrencilerin aktif katılımının sağlanması için aşamalılık ilkeleri dikkate alınarak öğrenciye bilginin aktarılması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin demokrasi eğitimi içerikli konuları öğrenip kavramaları için aşamalılık ilkesini dikkate alınmalıdır. Öğrencilere öncelikli olarak basit olan konular öğretilmeli, soyut kavramlar somutlaştırılarak (Demir, 2016; Tutkun & Okan, 2012) anlamlı öğrenme sağlanmalıdır. Öğrencilerin daha önce öğrenmiş olduğu bilgiler dikkate alınarak bu bilgiler pekiştirilmeli ve yeni bilgiler öğrenciye aşamalı olarak aktarılmalıdır. Böylece öğrencide kalıcı öğrenme gerçekleşecektir.(Demir, 2016; Tutkun & Okan, 2012 Yakar, 2016).

4.5. Demokrasi eğitimi kapsamında ortaokul kademesinde işlenen konuların değerlere mi yoksa bilgiye dönük olmasına ilişkin tartışma ve sonuç.

Demokrasi eğitimi kapsamında ortaokul sosyal bilgiler dersinde işlenen konuların değerlere mi yoksa bilgiye dönük olması gerektiğine ilişkin elde edilen sonuçlara bakıldığında Türkiye'de demokrasi eğitiminin daha çok değerlere, Avusturya'da ise bilgiye yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda öğretmenler genel olarak işlenen konuların değerlere yönük olarak “Programda yer alan işlevsellik ve hayatilik ilkesi” temasında birleştikleri görülmektedir. Avusturya'daki öğretmenler ise, demokrasi içerikli konuları bilgi temelli değerlendirmiş ve genel olarak “kazanımların bilgi basamağına yönelik olması” teması altına katılımcı görüşlerinin birleştiği görülmektedir. Ders içinde verilen demokrasi içerikli bilgiler öncelikli olarak bilgi düzeyinde öğrenciler tarafından tam olarak kavranmalıdır. Öğrencilerin demokratik konular ve kavramlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları, onların demokrasi bilincini içselleştirmemelerini ve günlük yaşamda uygulamamalarına yol açabilir (Doğanay, 2005; Ulusoy, 2010).

Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlar sonucunda şu öneriler de bulunulabilir:

- ✓ Avusturya ve Türkiye'de demokrasi eğitimine yönelik hazırlanan kazanımlar ve bunun paralelinde hazırlanan içerik öğrencinin gelişim düzeyi ve ihtiyaçları göz önüne alınarak hazırlanabilir.

- ✓ Avusturya ve Türkiye’de demokrasi eğitimine yönelik bilgi ve değerlerin aktarımında öğrencinin uygulamaya dayalı becerilerini geliştiren strateji, yöntem ve teknikler kullanılabilir.
- ✓ Avusturya ve Türkiye’de demokrasi eğitimine yönelik olarak öğrenciye kazandırılması gereken kazanımların aktarımında içeriksel boyutta araç-gereç ve materyallerden yararlanılarak somutlaştırma artırılabilir.
- ✓ Avusturya ve Türkiye’deki ortaokullarda görev yapan tarih ve sosyal bilgiler öğretmenlerine demokrasi eğitimi çerçevesinde sempozyumlar, hizmet içi eğitim kursları, konferanslar, workshoplar (çalıştaylar) düzenlenerek; öğretmenlerin demokrasi eğitimine ilişkin algısal tutumları geliştirilebilir.
- ✓ Avusturya ve Türkiye’de demokrasi eğitimine yönelik olarak hazırlanan programların hazırlanmasında demokrasi eğitimi alanında uzman olan bireylerin görüşlerinden yararlanılarak demokrasi eğitimi açısından nitelikli bir program hazırlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, M. (2015). Demokrasi Kavramına Eleştirel Bir Bakış. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 87-105.
- Başgil, A. F. (2006). *Demokrasi Yolunda*. (2. baskı). İstanbul: Yağmur Yayınlar.
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması. *SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 198-210
- Beetham, D.,ve Boyle, K. (1998). *Demokrasinin Temelleri*. (Çev. V. Bıçak). Ankara: Liberte Yayınları.
- Çam, E. (2002). *Siyaset Bilimine Giriş*.(8. baskı). İstanbul: Der Yayınları.
- Dağı, İ. D., ve Polat, N. (1999). *Demokrasi ve İnsan Hakları El Kitabı*. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı.
- Dahl, R.A. (2001). *Demokrasi Üstüne*.(Çev. B. Kadioğlu). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Demir, S. B. (2016). Sosyal Bilgiler eğitimi ve V atandaşlık bilgisi. S. B. Demir. (Ed.). *Vatandaşlık bilgisi içinde* (ss. 2-14). Ankara: Anı.
- Dewey, J. (2010). Günümüzde Eğitim. J. Ratner (Editör), B. Ata ve T. Öztürk (Çev. Editörleri). *Günümüz Dünyasında Demokrasi ve Eğitim*. (Çev. H. Çalışkan). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2005). *Sosyal bilgiler öğretimi*. C. Öztürk & D. Dilek (Edt.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi* (5. baskı) içinde (ss.18-54). Ankara: Pegem Akademi.
- Duman, T., Karakaya, N.,ve Yavuz, N. (2001). *Vatandaşlık Bilgisi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Eley, G. (2008). *Demokrasiji Kurmak Avrupa Solunun Tarihi 1850-2000*. (Çev. A. Y. Güney). İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Er, H., Ünal, F. & Özmen, C. (2013). 8.Sınıf Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersinin 4. Sınıfa Alınmasına İlişkin Görüşler Üzerine Bir Araştırma. *International Journal of Social Science*, 6 (8), 179-196.
- Ersöz, Y. & Duruhan, K. (2015). Okul ortamında demokrasi yaşantıları. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2 (3), 13-26
- Gözübüyük, Ş. (2007). *Anayasa Hukukunu Anayasa Metni ve 11. Protokole Göre Hazırlanmış Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*. (15. baskı). Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- Gürel, R. (2014). Sosyal Pekiştiricilerin ve Model Davranışlarının, Çocukların Ahlaki Yargılarının Şekillenmesindeki Etkisi (Bandura Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12 (28), 101-119
- Hancock, B. (1998). *Trent focus for research and development in primary health care: an introduction to qualitative research*. Trent Focus Group
- Hobbes, T. (2007). *Elementa Philosophica De Cive Yurttaşlık Felsefesinin Temelleri*. (Çev. D. Zarakolu). İstanbul: Belge Yayınları.
- Hotaman, D. (2010). Demokratik Eğitim: Demokratik Bir Eğitim Programı. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3 (1), 29-42, 2010
- Kışlalı, A.T. (1987). *Siyaset Bilimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları.

- Kozaner, Ç. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Derslerindeki Demokrasi Konularına Yönelik Görüşleri (Gazi Üniversitesi Örneği)*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Leser, C. (2011). *Politische Bildung in und Durch Schule*.Wiesbaden: Vs-Verlag.
- Linde, J., & Ekman, J. (2003). Satisfaction with democracy: A note on a frequently used indicator in comparative politics. *European Journal of Political Research*, 42(3), 391-408. Doi: 10.1111/1475-6765.00089
- Oğuz, A. (2011). Öğretmen Adaylarının Demokratik Değerler ile Öğretme ve Öğrenme Anlayışları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9 (22). 139-160
- Okutan, M. (2010). Türk Eğitim Sistemi'nde demokrasi eğitimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 938-946
- Öztaşkın, Ö. B., & İçen, M. (2015). Ortaokul öğrencilerinin hoşgörü eğilimleri ile demokrasi algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(02).
- Saracaloğlu, A. S., Uça, S., Başara Baydilek, N. & Coşkun, N. (2013). Öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile değer algılarının incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 45-59.
- Saray, M. (1999). *Türk Devletlerinde Meclis (Parlamento), Demokratik Düşünce ve Atatürk*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını.
- Slev, A. M. (2014). Perceptions of democracy and democratic principles among Romanian law students. *Land Forces Academy Review*, 19(1), 38-44.
- Şimşek, N. (2011). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin demokratik kazanımlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 190, 188-202
- Şişman, M. (2006). Eğitimde demokrasi ve sosyal adalet: Türkiye eğitim sisteminindeğişmeyen miti. *Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları Bildiriler Kitabı*, 4-5 Kasım,Ankara. Eğitim Bir-Sen Yayınları, 291-305.
- Şişman, M., Güleş, H. & Dönmez, A. (2010). Demokratik Bir Okul Kültürü İçin Yeterlilikler Çerçevesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 167-182
- Tanilli, S. (1996). *Devlet ve Demokrasi Anayasa Hukukuna Giriş*. (8.Baskı). İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Tutkun, Ö. F., & Okay, S. (2012). Bloom'un Yenilenmiş Taksonomisi Üzerine Genel Bir Bakış. *Sakarya University Journal of Education*, 1(3), 14-22.
- Ulusoy, K. (2010). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Laiklik Kavramının Öğretimi İle İlgili Görüşleri.*Milli Eğitim Dergisi*, 40 (185), 300-313
- Uygun, O. (2003). *Demokrasinin Tarihsel Felsefi ve Ablaki Boyutları*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Üste, B. (2011). *Siyaset Bilimi*. İstanbul: Beta yayınları.
- Weiss, M. (2010). *Die Direkte Demokratie*. Austria: Verlagholzhausengmbh.
- Yakar, A. (2016). Geleceğin Eğitimi Üzerine Program ve Tasarım Modeli Önerileri: “Yaşamsal Eğitim Programları” ve “Yaşamsal Öğretim Tasarımları. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 1-15
- Yeşil, R. (2003). Demokratik Eğitim Ortamının İnsan Hakları Temeli. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2),45-54.
- Yeşil, R. (2004). İnsan Hakları Ve Demokrasi Eğitiminde Yöntem. *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 35-41
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, İ. (2004). *Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılman, M. (2006). *Demokrasimizin Kültürel Temelleri*. (10.Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.